

“ZAMONAVIY TA’LIMDA SUN’IY INTELLEKTNI QO‘LLASHNING ISTIQBOLLARI VA MUAMMOLARI” XALQARO ILMIY-AMALIY ANJUMAN 22-23-MAY 2026-YIL

MONO VA POLI PARADIGMAL YONDASHUV ASOSIDA MEDIATA’LIM MUHITIDA PEDAGOGIK TAFAKKURNI SHAKLLANTIRISH METODIKASINI TAKOMILLASHTIRISH

Turayeva Gulnoza Ergashevna

Termiz iqtisodiyot va servis universiteti,

Boshlang‘ich ta’lim metodikasi kafedrasida dotsenti v./b., (PhD)

Аннотация Ushbu maqolada bo‘lajak o‘qituvchilarning tafakkurini mono va poliparadigmal yondashuvlar asosida rivojlantirishning nazariy-metodik asoslari, mediata’lim vositalaridan foydalanish imkoniyatlari va takomillashtirish yo‘llari tahlil qilinadi. Monoparadigmal yondashuv bitta pedagogik paradigma doirasida chuqur ixtisoslashuvni, poliparadigmal yondashuv esa turli paradigmalarni integratsiya qilish orqali ijodiy va moslashuvchan tafakkurni shakllantirishni nazarda tutadi. Mediata’lim vositalari (multimedia, interaktiv platformalar, ijtimoiy tarmoqlar tahlili va boshqalar) bo‘lajak o‘qituvchilarning kasbiy tafakkurini rivojlantirishda samarali vosita sifatida ko‘rib chiqiladi. Maqolada muammolar, xalqaro va milliy tajribalar hamda amaliy tavsiyalar berilgan.

Калит со‘злар: bo‘lajak o‘qituvchilar, tafakkur rivoji, monoparadigmal yondashuv, poliparadigmal yondashuv, mediata’lim, kasbiy kompetentsiya, raqamli vositalar.

Аннотация В статье анализируются теоретико-методические основы развития мышления будущих учителей на основе моно- и полипарадигмальных подходов, возможности использования инструментов медиаобразования и пути их совершенствования. Монопарадигмальный подход предполагает глубокую специализацию в рамках одной педагогической парадигмы, а полипарадигмальный — формирование творческого и гибкого мышления через интеграцию различных парадигм. Инструменты медиаобразования (мультимедиа, интерактивные платформы, анализ социальных сетей и др.) рассматриваются как эффективное средство развития профессионального мышления будущих учителей. В статье представлены проблемы, международный и национальный опыт, а также практические рекомендации.

“ZAMONAVIY TA’LIMDA SUN’IY INTELLEKTNI QO‘LLASHNING ISTIQBOLLARI VA MUAMMOLARI” XALQARO ILMIY-AMALIY ANJUMAN 22-23-MAY 2026-YIL

Ключевые слова: *будущие учителя, развитие мышления, монопарадигмальный подход, полипарадигмальный подход, медиаобразование, профессиональная компетентность, цифровые инструменты.*

Abstract *The article analyzes the theoretical and methodological foundations of developing future teachers' thinking based on mono- and polyparadigmatic approaches, the possibilities of using media education tools, and ways to improve them. The monoparadigmatic approach implies deep specialization within one pedagogical paradigm, while the polyparadigmatic approach forms creative and flexible thinking through the integration of various paradigms. Media education tools (multimedia, interactive platforms, social media analysis, etc.) are considered an effective means of developing professional thinking in future teachers. The article presents problems, international and national experiences, as well as practical recommendations.*

Keywords: *future teachers, thinking development, monoparadigmatic approach, polyparadigmatic approach, media education, professional competence, digital tools.*

Kirish Zamonaviy ta’lim tizimida bo’lajak o’qituvchilarning kasbiy tayyorgarligi yangi talablarga javob berishi lozim. Tafakkurning rivoji — bu nafaqat bilimlar to’plami, balki murakkab pedagogik vaziyatlarda moslashuvchan, tanqidiy va ijodiy yondashuv qobiliyatidir. Mono va poliparadigmal yondashuvlar tafakkurni rivojlantirishning muhim usullaridir. Monoparadigmal yondashuv bitta paradigma (masalan, shaxsga yo’naltirilgan yoki kompetentsiyaviy) doirasida chuqur bilim beradi, poliparadigmal yondashuv esa bir nechta paradigmalarni birlashtirib, integrativ tafakkurni shakllantiradi.

Mediata’lim vositalari (video, audio, interaktiv kontent, ijtimoiy media tahlili) bo’lajak o’qituvchilarga real dunyo muammolarini tahlil qilish va pedagogik jarayonlarni loyihalash imkonini beradi. O‘zbekistonda “Raqamli O‘zbekiston-2030” va Oliy ta’limni rivojlantirish strategiyalari doirasida ushbu yo’nalish dolzarbligi ortib bormoqda.

Maqolaning maqsadi — mono va poliparadigmal yondashuvlar asosida mediata’lim vositalari yordamida bo’lajak o’qituvchilar tafakkurini rivojlantirish metodikasini takomillashtirishdir. Tadqiqot metodlari: adabiyotlar tahlili, tajribalarni solishtirish va model taklif etish.

“ZAMONAVIY TA’LIMDA SUN’IY INTELLEKTNI QO‘LLASHNING ISTIQBOLLARI VA MUAMMOLARI” XALQARO ILMIY-AMALIY ANJUMAN 22-23-MAY 2026-YIL

1. Nazariy asoslar Paradigma — bu ta’lim jarayoniga yondashuvning asosiy modeli. Monoparadigmal yondashuv bitta nazariy asosga tayanadi (masalan, bihevizizm yoki konstruktivizm). Poliparadigmal (integrativ) yondashuv esa bir nechta paradigmalarni sintez qiladi, bu esa murakkab zamonaviy muammolarni yechishga yordam beradi.

Mediata’lim — bu media vositalari orqali mediasavodxonlik, tanqidiy tafakkur va axborotni tahlil qilish ko‘nikmalarini rivojlantirish. U bo‘lajak o‘qituvchilarning kasbiy tafakkurini boyitadi, chunki media muhiti real pedagogik faoliyatni simulyatsiya qiladi.

2. Mono va poliparadigmal yondashuvlarning xususiyatlari Monoparadigmal yondashuv: chuqurlik, izchillik, bitta uslubda ixtisoslashuv. Afzalligi — mustahkam poydevor yaratish. Kamchiligi — moslashuvchanlikning cheklanganligi.

Poliparadigmal yondashuv: integratsiya, ijodkorlik, turli nuqtai nazarlarni birlashtirish. Bu yondashuv bo‘lajak o‘qituvchilarda holistik tafakkurni shakllantiradi.

Ikkalasini uyg‘unlashtirish orqali eng samarali natijaga erishish mumkin.

3. Mediata’lim vositalari va ularning roli

- Interaktiv videodarslar va simulyatsiyalar;
- Ijtimoiy tarmoqlar va media kontent tahlili;
- Multimedia loyihalar (podcast, blog, video darslar yaratish);
- Virtual va kengaytirilgan haqiqat vositalari.

Bu vositalar mono yondashuvda chuqur tahlil, poli yondashuvda esa integrativ loyihalarni amalga oshirishga yordam beradi.

4. Takomillashtirilgan metodika

Diagnostika bosqichi — talabalarning dastlabki tafakkur darajasini baholash.

Asosiy bosqich — modulli darslar: monoparadigmal bloklar + poliparadigmal integratsiya loyihalari. Mediata’lim vositalari orqali amaliy mashg‘ulotlar.

Refleksiya va baholash — portfolio, peer-review, media loyihalar himoyasi.

Yosh va yo‘nalish xususiyatlarini hisobga olish.

“ZAMONAVIY TA’LIMDA SUN’IY INTELLEKTNI QO‘LLASHNING ISTIQBOLLARI VA MUAMMOLARI” **XALQARO ILMIY-AMALIY ANJUMAN 22-23-MAY 2026-YIL**

5. Muammolar va yechimlar Muammolar: o‘qituvchilarning mediakompetentsiyasi pastligi, infratuzilma yetishmasligi, paradigmal integratsiyada qiyinchiliklar. Yechimlar: maxsus treninglar, milliy mediata’lim platformalarini yaratish, xalqaro hamkorlik.

6. Milliy va xalqaro tajribalar Xalqaro tajribada (AQSh, Buyuk Britaniya, Kanada) mediata’lim majburiy element hisoblanadi. O‘zbekistonda JDPU, TDPU va boshqa universitetlarda mediata’lim loyihalari olib borilmoqda. Milliy tadqiqotlar poliparadigmatal yondashuvning samaradorligini tasdiqlaydi.

Xulosa Bo‘lajak o‘qituvchilar tafakkurini mono va poliparadigmatal yondashuvlar asosida mediata’lim vositalari yordamida rivojlantirish zamonaviy ta’limning muhim talabidir. Takomillashtirilgan metodikani joriy etish orqali yuqori malakali, ijodkor va moslashuvchan pedagog kadrlar tayyorlash mumkin. Davlat, oliy ta’lim muassasalari va o‘qituvchilar hamkorligi bu jarayonda hal qiluvchi ahamiyatga ega.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. **Sabirova G.S.** Mediata’lim vositalaridan foydalanib bo‘lajak o‘qituvchilarning kasbiy kompetentligini rivojlantirish // Ilmiy jurnal. – 2024.
2. **Sulaymonova R.** Mediata’lim muhitida bo‘lajak o‘qituvchilarning pedagogik mahoratini rivojlantirish metodikasining modeli // Science and research. – 2025.
3. **Pardayev A.** Mediasavodxonlik vositasida bo‘lajak boshlang‘ich sinf o‘qituvchilarining tayyorgarligi // Aktabgacha va maktab ta’limi. – 2025.
4. **Eshonqulov A.A.** Mediata’limning bo‘lajak muhandislar va o‘qituvchilarni kasbga tayyorlashdagi maqsadi // CyberLeninka yoki mahalliy jurnal. – 2024.
5. **O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti.** Raqamli O‘zbekiston — 2030 strategiyasini tasdiqlash to‘g‘risida: PQ-6079-son Farmon. 05.10.2020 y.
6. **Yo‘ldasheva N.T.** Bo‘lajak o‘qituvchilarning axborot madaniyatini mediata’lim asosida rivojlantirish // Ilmiy nashr. – 2026.
7. **Jumakulova Sh.D.** Mediata’lim O‘zbekistonda: holati va rivojlanish istiqbollari // Phoenix Publication yoki tegishli jurnal. – 2025.

“ZAMONAVIY TA’LIMDA SUN’IY INTELLEKTNI QO‘LLASHNING ISTIQBOLLARI VA MUAMMOLARI” XALQARO ILMIY-AMALIY ANJUMAN 22-23-MAY 2026-YIL

8. Turayeva G.E. Bo‘lajak o‘qituvchilarni sog‘lom ma’naviy-axloqiy tarbiyalashda axborot texnologiyalaridan foydalanishni takomillashtirish. Monografiya. Termiz.: “TerDU NMM” nashriyoti, 2023. -116 b.
9. Turaeva, G. E. (2022, February). Some aspects of educating students to become highly qualified and competitive personnel. In Conference Zone (pp. 163-165).
10. Turaeva, G. E. (2021). Improving the efficiency of the educational process using computer technology. *ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal*, 11(8), 407-410.
11. Turaeva, G. E. (2021). The effectiveness of the use of computer technology in the educational process. *Asian Journal of Multidimensional Research*, 10(8), 90-93.
12. Тuraева, Г. Э., (2024). yoshlarni ma’naviy-axloqiy tarbiyashda missionerlar harakati va ularning salbiy oqibatlarini bartaraf etish omillari, *Ilm sarchashmalari ilmiy-nazariy, metodik jurnal* 3-son (mart 2024), 161-164.
13. Turayeva, G. E. (2023). Yosh avlodni sog‘lom ma’naviy-axloqiy tarbiyalashda axborot texnologiyalaridan foydalanish zaruriyati. *Innovative Development in Educational Activities*, 2(19), 130-136.
14. Turayeva, G. (2023). O‘quv-tarbiyaviy jarayonda axborot texnologiyalaridan foydalanish afzalliklari. *Interpretation and researches*, 1(1).
15. Turayeva, G. (2023). Computer didactic games in organizing the educational process. *World Bulletin of Social Sciences*, 23, 70-72.